

НЕОСТОЇЦИЗМ ЯК СТРАТЕГІЯ ЖИТТЄСТІЙКОСТІ СУБ'ЄКТА В УМОВАХ ВІЙНИ

Повномасштабна війна в Україні актуалізувала пошук екзистенційних опор, які дають змогу суб'єкту зберігати суб'єктність у ситуації граничної невизначеності. Одним із продуктивних інтелектуальних ресурсів у цьому контексті постає неостоїцизм – сучасна рецепція античної стоїчної традиції, що поєднує етичну дисципліну, раціональну рефлексію та практики внутрішньої стійкості.

Стоїчна філософія сформувалася в період елліністичних трансформацій, коли руйнування традиційних політичних структур поставило людину перед проблемою внутрішньої автономії. Її центральна теза – розмежування сфер контролю – зберігає актуальність і сьогодні. Епікет формулює принцип «дихотомії контролю»: одні речі залежать від нас (наші судження, наміри, воля), інші – ні (зовнішні події, війна, дії ворога) [2]. У контексті російсько-української війни це розрізнення набуває не лише індивідуального, а й суспільного значення. Зосередження на відповідальній дії у межах власної компетенції знижує рівень деструктивної фрустрації та сприяє консолідації зусиль.

Стоїчне ставлення до «долі» (*fatum*) не є фаталізмом у пасивному сенсі. Прийняття необхідності означає згоду діяти максимально ефективно в межах обставин. Концепт «*amor fati*» у сучасному прочитанні означає раціональне прийняття реальності як простору морального зусилля. Марк Аврелій говорить про «внутрішню фортецю» – простір автономії, який не може бути зруйнованим зовнішніми подіями [1]. Саме ця внутрішня автономія становить ядро життєстійкості.

Неостоїцизм актуалізує поняття *askesis* – щоденної вправи в самодисципліні, контролі суджень і регуляції афектів. У сучасному науковому дискурсі ця практика корелює з концептом психологічної життєстійкості (*resilience*), що розглядається як здатність особистості зберігати функціональність і смислову цілісність в умовах стресу. Йдеться не про емоційне витіснення, а про раціо-

нальне осмислення переживань та їх інтеграцію у структуру особистісного досвіду.

В умовах війни можна спостерігати феномен «колективного стоїцизму», коли індивідуальна відповідальність поєднується із суспільною солідарністю. Воля тут розуміється не як імпульсивний порив, а як раціонально впорядковане прагнення до чесноти (arete). Кожен, виконуючи свою функцію – військову, волонтерську, професійну, – реалізовує власну сферу контролю, не втрачаючи морального горизонту.

Отже, неостоїцизм постає не лише історико-філософським феноменом, а й практичною стратегією життєстійкості. У цьому сенсі його можна розглядати як одну з концептуальних моделей формування моральної стійкості суспільства в умовах війни та післявоєнної відбудови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аврелій Марк. Наодинці з собою / Марк Аврелій; пер. з давньогрец. О. Омельченка. Львів: Априорі, 2020. 184 с.
2. Епіктет. Хрестоматія стоїцизму / Епіктет, Сенека, Марк Аврелій. К.: Основи, 2021. 320 с.
3. Піглюччі М. Як бути стоїком. Антична філософія і сучасне життя / Массімо Піглюччі; пер. з англ. К.: Наш Формат, 2021. 224 с.